

Kříže v budišovském okolí

Příloha Budišovského zpravodaje č. 1/2006

31. 3. 2006

Polní kříž

*Zdvihaje všechno všemu dává růsti,
všem rozpjat slouží všeho tvorstva Pán,
na kříži cesty kříž svůj neopustí,
zástava těžká za řeč, krov a lán.*

*Kohouti vesnic na zapření Petra
sklíčeným chodcům trpce vzpomenou,
v dalekém světě modla mnohá větrá,
nesnímá Kristus břímě s ramenou.*

*K oráčům v práci v požehnání shlédne,
pohodu širou žatvě dopřeje,
uslyší vzdech náš v noci jako ve dne,
v hluchotě všeho sluch tvé naděje.*

*Jemu se kloní stromy na kořenech,
jemu pták jása, jiskří osení –
sám křížován, můj lide, křížům nenech
blaženost úpějíci v každém zahřmění!*

Jan Zahradníček

Při procházce naším okolím se u cest a silnic setkáváme s kříži a jejich věrnými druhy, lípami a kaštany. Jsou milníky a jistotou při našem putování nejenom krajinou, ale i životem.

Většina byla postavena koncem 19. a začátkem 20. stol. Hodně se od těch dob změnilo. Již se u nich nekřížují oráči za koňským potahem, ani ženci nehledají odpočinek ve stínu mohutných stromů v jejich okolí. Kříže přečkaly těžké období minulých let. Ti, kdo je nechali postavit již nejsou mezi námi, avšak poselství a symbolika, kterou jejich vztyčením zanechali, je stále živá.

V posledních letech nemůžeme v krajině, vedle křížů, přehlédnou stožáry zesilovačů mobilních operátorů. Vypínají se vysoko a můžeme je spatřit prakticky všude. I ony jsou nositeli symboliky, a to symboliky pokroku, techniky a naší doby vůbec a stejně jako polní kříže, staly se součástí krajiny.

Věřím, že polní kříže u cest přečkají i tuto hektickou dobu, ve které chybí čas, čas na setkání a zastavení se. Tímto textem a fotografiemi bych se o ono zastavení chtěl pokusit.

Cestou z Budišova do Kojatína lze první z křížů snadno přehlédnout, jelikož se nachází mimo hlavní silnici, na cestě k bytovkám. Je to kříž Kavalcův. Spodek je kamenný a vrchní část je litinová. Kolem kříže je zahrádka a tři vysoké stromy.

Na tabulce býval nápis:
Pochválen buď P.
Ježíš Kristus
Ke cti a chvále Boží kříž tento
Postavili manželé
Josef a Josefa Kavalec
U Budišova r. 1888, ob. 1912

V dnešní době je na tabulce nápis Josef a Josefa Kavalcovi
1888

U autobusové zastávky Na Jazírku je další z křížů, kamenný kříž Ondráčkův.

Nápis na něm:
Poutníče, zde málo prodli
Otčenáš se vroucně modli,
by Pán Bůh milostiv nám byl,
hříchy naše odpustil.

Ve spodní části kříže je další z nápisů:
Ke cti a chvále Boží věnovali tento sv. kříž
Karel a Antonie
Ondráčkovi
Z Budišova
L. P. 1910

Kříž byl posvěcen 16. 10. 1910.

Na silnici k rybníku Pyšelák (Na Příčnickách) stojí litinový kříž věnovaný Františkem Králem. Posvěcený byl 16. 10. 1890.

Znovu se vrátíme na kojatínskou silnici. Zde (v Dobručovicích) se jakoby střetávaly věky. Mohutný vodojem a před ním malý litinový křížek s kamenným podstavcem.

Nápis na něm:
IOHANES
MALI
MISTER
KOŠEŠNIK.
1814

Pod vedením vysokého napětí je kříž Machátův, posvěcený 2. října 1881. Spodek kříže býval kamenný a vršek litinový.

Na připevněné tabulce nahoře byl nápis:

Ke cti a chvále Boží
Postavili manželé
Václav a Josefa
Machátovi
z Budišova
roku 1881

Dole v kameni vytesáno: L. P. 1881

V současné době je kříž kamenný s nápisy:

TOLIK KRISTUS
PRO TEBE
CO TY
PRO KRISTA

A ve spodní části:
KE CTI A CHVÁLE BOŽÍ
ZA BOŽÍ OCRANU
VĚNOVALI MANŽELÉ
VINCENC A JOSEFA
MACHÁTOVI L. P. 1938

Přiblížili jsme se ke křižovatce silnic na Spálený dvůr a Doubravu. Ještě než odbočíme na Doubravu, můžeme chvíli posedět na lavičce vedle kamenného kříže se soškou Krista.

Pod ním je na těle kříže nápis:
Tento svatý kříž
zasvěcen rodiči památce
Jana Šuly z Doubravy,
jenž po 4 letém zajetí v Rusku
Padl 14. září 1918 stár 37 let
na francouzském bojišti
u Damvillers.

Na mramorové desce připevněné ke spodku kříže je text:
Bojovali za cizí ideály, svobody se nedočkali své vlasti,
spí klidně v přátelské zemi k velkému dni našich věčných slastí,
dříměj tiše, slyš všech tvých hlas, vzpomínáme stále zas a zas.

V souvislosti s padlým vojínem Janem Šulou lze nalézt v archivu tuto krátkou zprávu:
Jan Šula padl dne 14. září 1918 u Damvillers před Verdunem. Bojoval v Rusku
s počátku, a po 4 letém utrpení v zajetí se vrátil. Na to byl poslán proti Francouzům, kde
padl při explozi granátu francouzského. Byl to první voják a zároveň Čech, jenž skončil
jako hrdina na západním bojišti.

Dle zprávy pol. kuráta Štěpána Pařízka dto Feldpost 521 dne 19. září 1918

Uprostřed Doubravy stojí litinový kříž s kamenným spodkem, kde je vsazena bílá mramorová deska.

Nápis na desce:
Ke cti a oslavě
Spasitele
tento svatý kříž
věnovala
DOUBRAVA
L. P. 1911

Po chvíli dojdeme k silnici z Nárámče do Valdíkova. Zde odbočíme na Nárámeč a před rybníkem Stračínek se vydáme po cestě podél rybníka k málo známému kříži Na Záponě (dříve k němu vedla cesta, která začínala pod kostelem v Budišově a vedla až k rybníku Stračínek). Kříž postavili v roce 1897 manželé Jakub a Františka Obrdlíkovi z Topola, v roce 1947 jej obnovili Zejdovi z Budišova a v roce 1995 Vojtěch Šoukal a Bohumil Ujčík z Nárámče.

Litínový kříž je ukotven v kamenném spodku, v němž je vsazena bronzová deska s nápisem:

Z VDĚČNOSTI KU KRISTU PÁNU,
KE CTI A CHVÁLE BOŽÍ TENTO
SVATÝ KŘÍŽ POSTAVILI MANŽELÉ
JAKUB A FRANTIŠKA
OBRDLÍKOVI
V TOPOLE ROKU 1897

--

Z ÚCTY A VDĚČNOSTI KE SVÝM
PĚSTOUNŮM, KTERÍ TENTO SVATÝ
KŘÍŽ POSTAVILI – KE SVÝM
ZBOŽNÝM RODIČŮM ANTONÍNU
ZEJDOVI A MATCE FRANTIŠCE
ROZ. OBRDLÍKOVÉ NA PAMÁTKU
BRATRA JAKUBA NÁR. BOJOVNÍKA
Z JÁCHYMOVA OBNOVILI VDĚČNÍ
POZŮSTALÍ Z OBDOBÍ VÁLKY
1939 – 1945.

EDUARD, ANTONÍN, MARIE, KAREL,
FRANTIŠEK ZEJDOVI Z BUDIŠOVA
L. P. 1947

Vrátíme se opět na cestu vedoucí k Náramči, kde nás za rybníkem Stračínek čeká další z kamenných křížů. Dali jej v roce 1920 postavit manželé Jan a Marie Doležalovi z Náramče č. 29. Kříž byl posvěcen 16. května 1920.

Nese nápis:
Svatý Bože,
svatý silný
svatý a nesmrtelný
smiluj se nad námi

--

Lide můj co měl jsem Tobě
učiniti a neučinil jsem
a ve spodní části letopočet
R. 1920.

A to už jsme u Božích muk (v roce 1992 je opravila rodina Burianova z Nářamče č. 8) na křižovatce cest na Nářameč a Budišov. Odbočíme na Budišov a tam se na horizontu před námi objeví na žulovém podstavci podstavci litinový kříž. V roce 1867 jej dal postavit Jakub Šmíd z Nářamče č. 26.

Na tabulce upevněné na kříži je nápis:
Pochválen buď
JEŽÍŠ KRISTUS
Postaven ku počtě Boží –
od Jakuba Šmída
z Nářamče

V kamenném podstavci je letopočet 1867.

Před Budišovem stojí uprostřed tří stromů Nováčkův kříž. Postavili jej Nováčkovi z Náramče čp. 24. Litinový kříž na kamenném podstavci byl za velké účasti lidu posvěcen 16. 8. 1908. Kázal Petr Duchoň, farář z Trnavy.

Na tabulce kříže je nápis:

Pochválen buď
JEŽÍŠ KRISTUS

Na bílé mramorové desce vsazené do kamenného podstavce je nápis:

TOLIK
KRISTUS PRO
TEBE
CO TY PRO
KRISTA

V samotném spodku podstavce je letopočet

1908

Naše putování v oblasti mezi silnicemi na Kojatín a Námččí můžeme ukončit Na Vejhůnkách. Zde nás na křižovatce polních cest přivítá litinový kříž na kamenném podstavci.

Nápis na něm býval:
Postaven od obce
Budišovské
roku 1867
a spraven r. 1907

V kameni bylo vročení 1867.

Pokud budeme pokračovat v cestě směrem k železničnímu přechodu na Hodov, spatříme po pravé straně kamenný kříž, jež postavili Nejedlovi.

Nápis na něm:
Pojďte ke mně všichni
kteří pracujete
a obtíženi jste,
a já vás občerstvím

— . —

Ke cti a chvále Boží
postavili manželé
Jan a Aloisie Nejedlovi
1919

Při odbočení u sousoší sv. Václava na Hodov stojí za železničním přejezdem na pravé straně kříž, který nechal v roce 1829 postavit Jan Kašpar z Budišova č. 61.

Na začátku Brdců, pod úrovní silnice, stojí litinový kříž vsazený v kamenném podstavci. V roce 1892 jej nechali postavit manželé Josef a Františka Pochopovi z Budišova. Posvěcen byl 30. 10. 1892.

Na kruhové cedulce býval nápis:

†

Kříž tento
Ke cti a chvále Pána našeho
Ježíše Krista Ukřižovaného
Zde postavili manželé
Josef a Františka Pochop
Z Budišova
léta Páně 1892
Obnoven 1911

Dnešní nápis:

†

Ježíše Krista ukřižovaného
Josef a Františka Pochop
léta Páně 1892

Kříž byl třikrát pobořen, naposledy v roce 2005, a znovu vztyčen.

V Kundelově, naproti zvoničce (pocházející z roku 1876), stojí litinový kříž.

Byl posvěcen 13. 9. 1874.

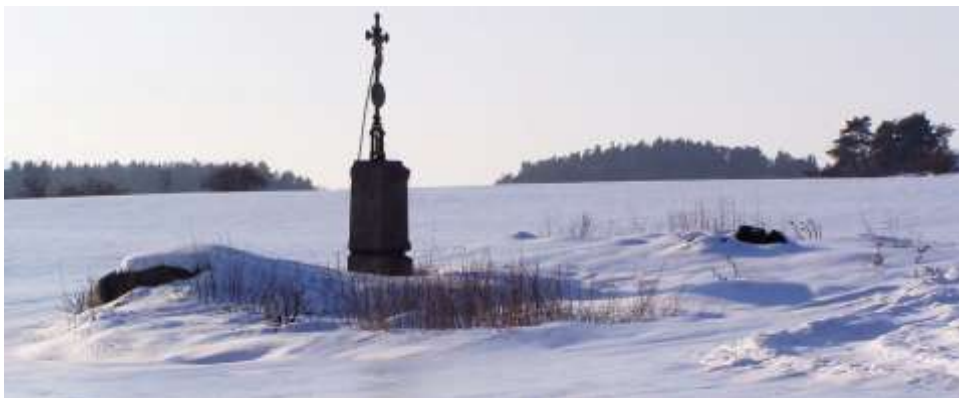
Nedaleko odtud, při cestě na Studnice stojí kamenný kříž, jež postavili v roce 1919 manželé František a Marie Vítovi z Kundelova č. 84 na památku padlého syna Cyrila.

Je na něm tento nápis:
Tento svatý kříž postavili
FRANTIŠEK A MARIE VÍTOVI
Z Kundelova č. 84
Na památku svého syna CYRILA padlého
20. února 1915 v Karpatech.

Tělem ležíš v zemi cizí, vzpomínkou však ve své vlasti
Duší svou u Boha svého, jenž ti dopřej věčných slastí
1919.

Při cestě z Kundelova do Hodova je v roce 2005 nově opravený litinový kříž v kamenném podstavci , který nechali v roce 1899 postavit, na poděkování za přežité kříže, manželé Václav a Marie Mašterovi z Kundelova č. 123. Kříž 22. října 1899 posvětil vlp. kooperátor František Legeřa.

Nápis na něm je:
Pochválen buď
Ježíš Kristus

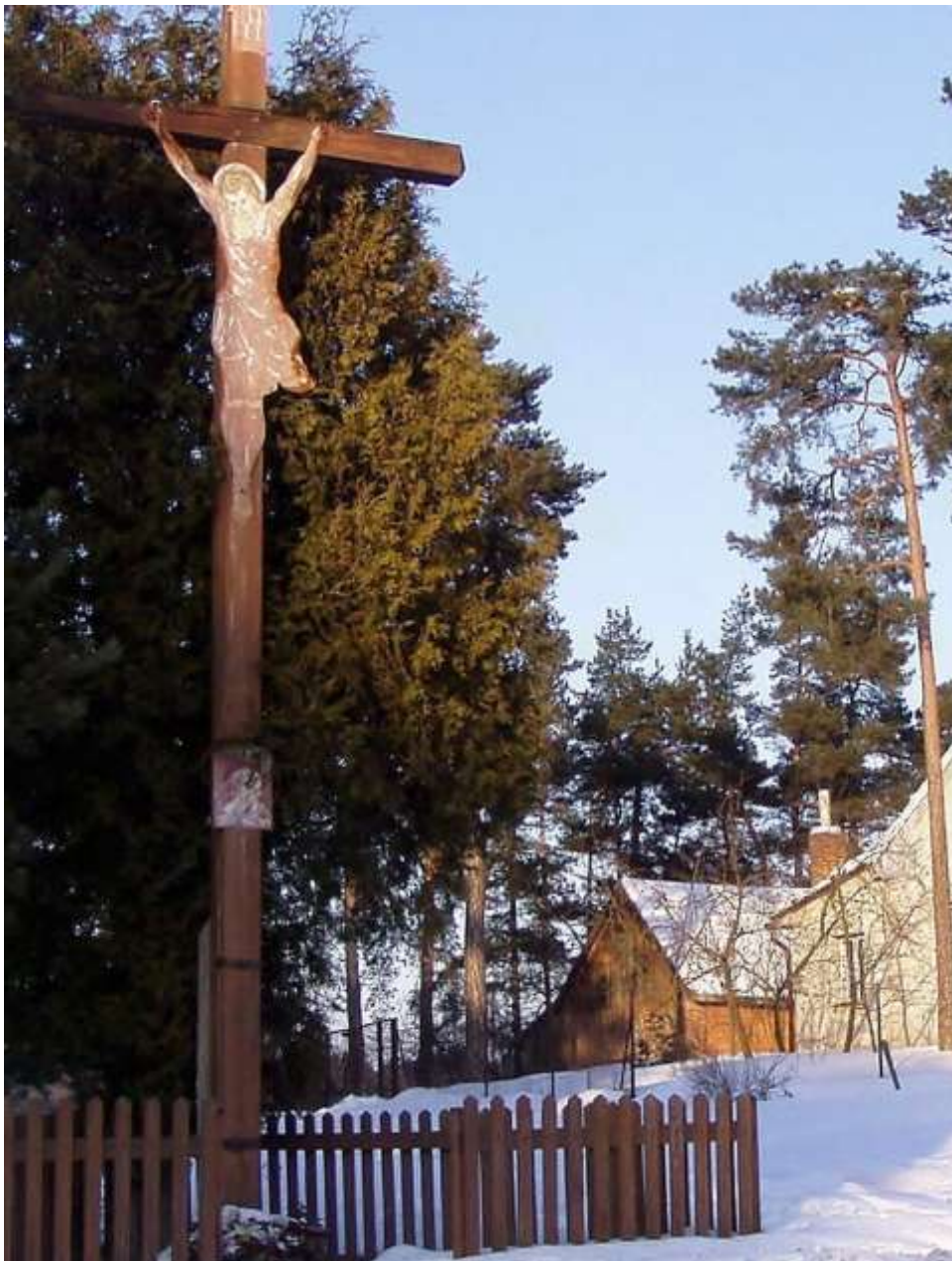
Na kopci u křižovatky cest na Hodov a Rohy stojí litinový kříž zasazený v kamenném podstavci, pocházející z roku 1911.

Na kříži je cedulka, kde byl nápis:
Pochválen buď
Ježíš Kristus

A v kamenném podstavci je vyryto:
DOKONÁNO
jest.

Při cestě na Kamennou, nad Rejdůvní, kde odbočuje cesta k Oslavě, stojí dřevěný kříž s plechovou plastikou Krista. Původní dubový kříž pocházel z roku 1919 a byl postaven díky sbírce růžencového bratrstva ve farnosti.

Když přišla v hovoru s jedním svědkem Jehovovým řeč na polní kříže, poukazoval na to, že si je mohli dovolit stavět jen majetní sedláci a bohatí, rozhodně ne chudí. Kříže považoval za jakousi berličku podpirající nedostatek víry, a dle jeho mínění se mohlo jednat i o určité zviditelnění. Nechci s tímto názorem polemizovat a vyvracet ho, přesto mi to nedá vrátit se o několik let nazpátek.

Při návštěvě naší kamarádky jsme procházeli okolím naší obce. Byla unešená přírodní scenérií. Během našeho putování jsme se na chvíli zastavili u jednoho z křížů a ona najednou pronesla: „To je strašný“. Nechápal jsem, co se děje. Po chvíli jsem zjistil, co toto zděšení vyvolalo. Byl to nápis na mramorové desce ve spodku kříže, který zněl: Tolik Kristus pro Tebe, co Ty pro Krista.

Znovu jsme se k nápisu na kříži dostali při návratu z procházky. Byla tímto krátkým a jasným sdělením zaskočena, a ač nevěřící, donucena k hlubokému zamyšlení. Její zvolání a text z kříže mě provázejí dodnes.

Na titulní straně: Kříž V kopcích

Použitá literatura:

Budišovská farní kronika

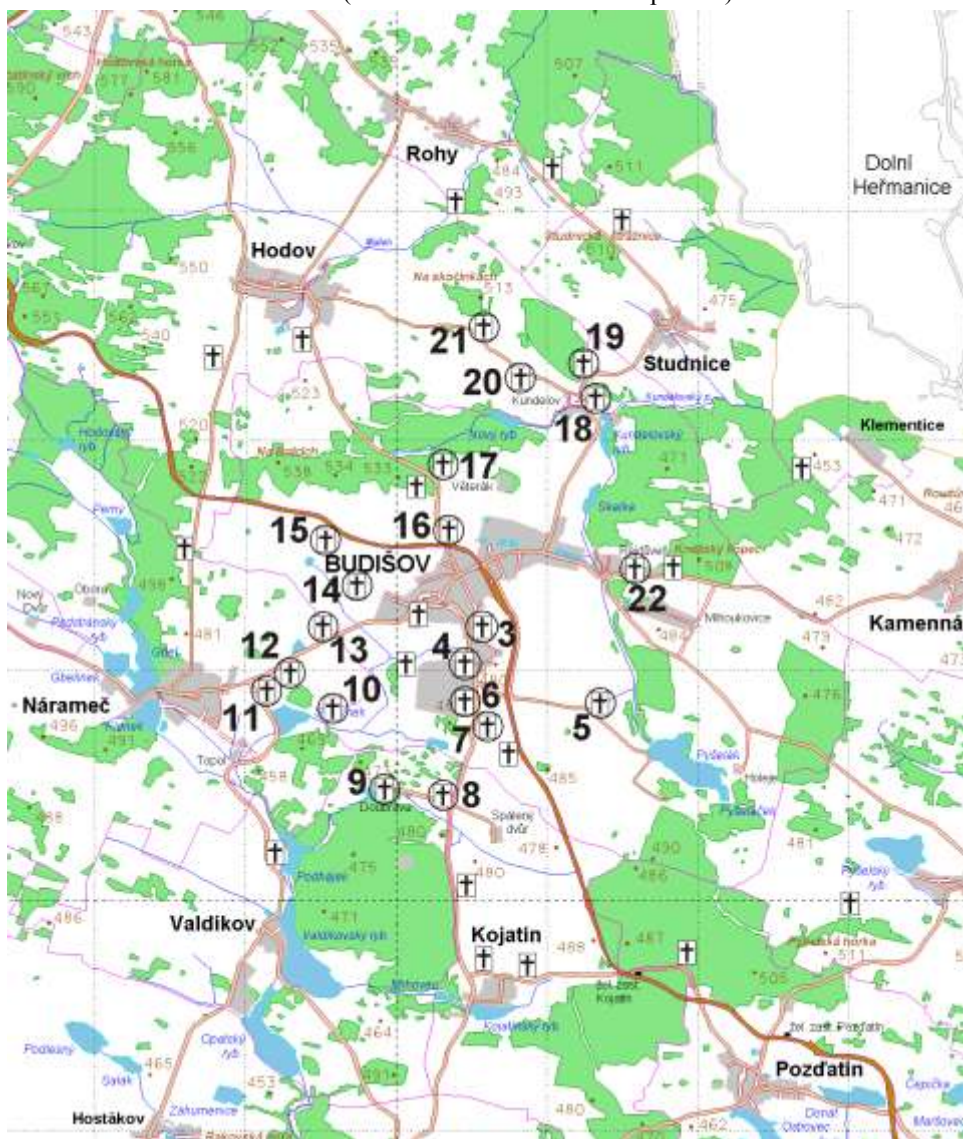
Ing. Ladislav Dokulil: Historie Budišova u Třebíče v datech

Archiv náramečského kronikáře Bohumila Ujčíka

Fotografie Josef Matoušek, Karel Pavlíček a Alois Lisý

Přílohu sestavil Karel Pavlíček

OBSAH (číslo u kříže udává stranu v příloze)

Příloha Budišovského zpravodaje č. 1/2006
Samostatně neprodejné

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 31. 3. 2006

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí